

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

УДК 81'243:81'25

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-7(345)-6-15

Дьячок Н. В.,

доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри загального та слов'янського мовознавства

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна.

dyachok74natalya@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3949-3423>

Бондарєва О. О.,

аспірантка кафедри світової літератури та російського мовознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка,

м. Черкаси, Україна.

bondarevaolya@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8114-1099>

**СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ТА КОМПОЗИТ
ЯК КОМПОНЕНТИ НОМІНАТЕМ КОМПЛЕКСНОГО
ЗРАЗКА В РОСІЙСЬКІЙ МОВІ**

Постановка проблеми. Номінативною одиницею тієї чи тієї мови не можна вважати лише слово, як стверджують прихильники словоцентризму. Таку одиницю доцільно розглядати як певний інваріант, здатний містити характеристики слова та його форм або характеристики словосполучення та його форм відповідно. Найголовнішими чинниками визначення мовного інваріанта постають номінативність та семантико-граматична тотожність всіх її форм різної форми та структури.

Отже, вона постає абстрактною одиницею, яка є відволіченою від всіх своїх реалізацій, яка постає чимось загальним, що в тій чи тій мірі присутнє в низці однорідних конкретних одиниць, що мають статус її варіантів чи дублетів. Інваріант завжди представлений своїми модифікаціями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Н. В. Дьячок (Дьячок, 2017; Дьячок, Івко 2020) виокремила шість структурних типів мовних інваріантів, що комплексно зреалізуються в усному та писемному мовленні: 1) словосполучення + аббревіатура + еліптичний універб; 2) словосполучення + композит + еліптичний універб; 3) словосполучення + словосполучення юкстапозитно-аббревіатурного зразка + еліптичний універб; 4) словосполучення + еліптичний універб + еліптема (головне слово) + композит; 5) словосполучення + еліптичний універб + еліптема (залежне слово); 6) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + аббревіатура + еліптичний універб.

Ми додали до цього переліку ще вісім типів комплексної реалізації інваріанта з домінантою-словосполученням: 1) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + еліптичний універб + еліптема (головне слово) + аббревіатура; 2) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + еліптема (головне слово); 3) словосполучення + еліптичний універб + аббревіатура + компресивний універб; 4) словосполучення + композит + еліптема (головне слово); 5) словосполучення + еліптичний універб + композит аббревіатурного зразка + еліптема (головне слово); 6) словосполучення + еліптичний універб + аббревіатура + еліптема (залежне слово); 7) словосполучення + словосполучення юкстапозитно-аббревіатурного зразка + еліптичний універб + еліптема (головне слово); 8) словосполучення + еліптичний універб + еліптема (головне слово).

Отже, композити як одиниці, у яких здатні втілюватися номінативи досліджуваного зразка, складають певну кількість структурних різновидів цих номінативних одиниць.

Метою статті постає аналіз особливостей композитів як однієї з мовленевих реалізацій номінативом комплексного зразка. Мета зумовила такі завдання: 1) прослідкувати мотиваційні відношення, що встановлюються між словосполученням та його композитним еквівалентом; 2) описати критерії тотожності номінативом зі своїми модифікаціями – словосполученнями та композитами.

Методи та методика дослідження. У дослідженні використано низку методів, які відповідають його тематиці: метод суцільної вибірки для накопичення фактичного матеріалу; методика дистрибутивного аналізу для диференціювання понять; описовий метод для опису та узагальнення статусу досліджуваних одиниць.

Виклад основного матеріалу. В межах новітньої теорії номінації виокремлюють 1) структурні різновиди номінативом з домінантою-словом представлені всіма семантично тотожними одиницями, які ототожнюються на рівні слова; 2) структурні різновиди номінативом з домінантою-словосполученням, в свою чергу, представлені всіма семантично тотожними одиницями, які ототожнюються на рівні словосполучення, а саме:

а) ідіоматизоване словосполучення, тобто колокація, яку розглядають як «лексико-семантичний тип словосполучення, за своєю внутрішньою семантичною структурою стоїть між вільним і фразеологічним поєднанням» (Теркулов, 2008, с. 97);

б) фразеологізоване словосполучення, виникнення якого зумовило ідіоматизоване словосполучення і яке є «постійним і повторювальним вживанням вільного сполучення слів не в прямому, а в узагальненому, образно-переносному значенні» (Теркулов, 2008, с. 92);

в) поєднання зі службовим словом і аналітичні лексико-семантичні варіанти;

г) універбалізований (вербальний) еквівалент словосполучення – слово, що виникло внаслідок вербальної модифікації словосполучення, тотожне словосполученню в лексико-граматичному аспекті, тобто

демонструє тотожність лексичного, граматичного значень і синтаксичної функції.

Останній структурний різновид номінативи, в свою чергу, представлений так.

1. Словесна модифікація номінативи з домінантою-словосполученням «створюється шляхом еліпсиса, скорочення поєднання слів в слово, яке за своєю природою є його компонентом» (Теркулов, 2008, с. 135): а) еліпсис (залежне слово); б) еліпсис (головне слово); в) еліптична універбація, наслідками якої можуть бути іменники, прикметники, дієслова, дієприкметники, дієприслівники, прислівники та вигуки.

2. Словесна модифікація номінативи з домінантою-словосполученням створюється внаслідок композитної компресії словосполучення: а) аббревіація; б) власне формальна компресія, за якої спостерігається просте інтерпретирування колокації як слова (те, що в традиційній лінгвістиці називають стягненням); в) компресійна універбація, за якої компресія супроводжується імітацією словотворення.

Також номінативи з домінантою-словосполученням можуть бути представлені одночасно кількома своїми структурними різновидами, будучи номінативами комплексного зразка. Їхніми інтерпретаціями досить часто стають композити. Саме тому ці одиниці, на нашу думку, вимагають особливої уваги.

В теоретичній лінгвістиці наявна низка визначень складних слів. Майже до середини минулого сторіччя науковці пропонували синтаксичне витлумачення процесу появи композитів як таких, що 1) утворилися внаслідок конденсації словосполучень, 2) утворилися внаслідок згортання речень. Лексико-семантичний підхід до визначення й опису таких одиниць усвідомлюється як альтернативний попередньому – синтаксичному – підходу. Прибічники цього альтернативного напрямку підкреслюють, що у процесі творення складних слів нарізним каменем постає поєднання семантики кожного з конструктів.

Проблеми у визначенні обсягу і статусу поняття складного слова наявні через суто формальний підхід до розуміння процесу композитоутворення, а саме за відсутності розуміння реальних словотвірних процесів, що призводять до появи нових номінативів. Доцільним у цьому контексті було б ономасіологічне витлумачення кожного окремого типу композитів. Тобто завжди потрібно спиратися на

- 1) розуміння ономасіологічного статусу твірної одиниці;
- 2) тип процесу перетворення цієї одиниці на композит;
- 3) статус композита стосовно вихідної одиниці;
- 4) формальну модель утворення композита.

Лише цей комплекс підходів вповні розкриває сутність кожного конкретного випадку появи так званого складного слова, причому найголовнішими серед них для диференціювання моделей постають перший і третій параметри. Решта спрямована на розрізнення композитів за ономасіологічними ознаками первинної та фінальної одиниць. Найчастіше, що і є природнім, твірною одиницею для складних слів постають

словосполучення різних видів. Це можуть бути вільні словосполучення з необмеженою валентністю компонентів, колокативні словосполучення, фразеологізми, сполучення слів (синтагми). У зв'язку з цим розрізняємо синтаксичні композити, твірною базою яких є словосполучення, та квазікомпозити, тобто складні слова, утворені за аналогією до синтаксичних композитів. Ономасіологічний статус всіх цих елементів можливо з'ясувати через ті параметри, що висуваються до визначення основної номінативної одиниці мови – номінативи, або номи.

Не менш актуальним сьогодні постає аналіз процесів творення композитів з позицій таких підходів, як-от:

- 1) функційний (комунікативний та прагмалінгвістичний);
- 2) граматичний (морфологічний);
- 3) когнітивний, тобто з позицій розгляду процесів пізнання та мовної картини світу;
- 4) ономасіологічний, тобто з позиції засад теорії номінації.

О. В. Самойленко додає до цих підходів ще низку: «Наявні також комбіновані підходи, що розглядають проблему визначення механізму творення композитів через поєднання кількох векторів лінгвістичних досліджень, зокрема когнітивно-ономасіологічного та комунікативно-когнітивного. Утім, лише комплексний аналіз з урахуванням зазначених тенденцій може дати чітке уявлення про механізм функціонування складних слів у мові та в мовленні, а основними параметрами опису складних слів потрібно вважати формальний та ономасіологічний, бо саме вони вможливають найповнішу характеристику механізмів творення композитів» (Самойленко, 2018, с. 5).

Разом зі структурними різновидами, зазначеними у класифікації Н. В. Дьячок, нараховуємо чотирнадцять різновидів номінативом комплексного зразка, серед яких інваріанти, що містять композити одне з їхніх втілень складають певну кількість:

1) словосполучення + композит + еліптичний універб, наприклад, *ливневый сток – ливнесток – ливневка: Вписаны эти мгновенья в скрижали, или же в ливневый сток утекли?* (Андрей Пермяков. Шаг на долгом пути // «Волга», 2012, <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Еще я слышал, что лужа образовалась от того, что к приезду важной чиновницы заасфальтировали дорогу и вместе с ней ливнесток* (Егор Мостовщиков, Виктор Мишин. 7 вопросов Виктору Мишину, директору троллейбусного управления // «Русский репортер», 2013 <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Сомнений нет – будь в городе исправна вся ливневка, будь вычищены сточные канавы – ситуация не становилась бы критической даже в период обильных осадков* (Никита Юрьевский. Хляби небесные (2013.05.31) // «Новгородские ведомости», 2013 <https://processing.ruscorpora.ru/>);

2) словосполучення + композит + еліптема (головне слово), наприклад, *детектор лжи – лжедетектор – детектор: Остальным объясняем, что во всем мире детектор лжи применяется не для доказательства вины, а для доказательства невиновности* (Зубов

Михаил. ОДИН НА ОДИН С «ПОЛИГРАФОМ» // Труд-7, 2000.05.04<https://processing.ruscorpora.ru/>) – при приеме на работу полицейских будут подвергать многочисленным проверкам, для которых будут использоваться "современные технические средства, в том числе **лжедетекторы**" (Журнал "Коммерсантъ Власть" №50 от 20.12.2010, стр. 26 <https://www.kommersant.ru/doc/1552316>) – Да я на этом **детекторе** уже женат двадцать лет (Аркадий Хайт. Монологи, миниатюры, воспоминания (1991-2000) <https://processing.ruscorpora.ru/>);

3) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + аббревіатура + еліптичний універб, наприклад, **заграничный паспорт – загранпаспорт – загран – вагранник: Все-таки в 30-х годах львовскому украинцу для того, чтобы наняться чернорабочим или прислугой к поляку, не надо было, по крайней мере, оформлять **заграничный паспорт**, а сейчас приходится** (коллективный. Форум: Как Львов стал украинским городом (2011) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – Да, и не забыть убрать подальше **загранпаспорт**, а то, не ровен час, Лине взбредет в голову полистать, увидит визу... и получится некрасиво (Марина Полетика. Однажды была осень (2012) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – Выпустил клуб дыма: -У тебя новый **загран**? А то у меня старый... Собираюсь менять (Олег Гладов. Любовь стратегического назначения (2000-2003) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – Кстати, в административном регламенте ничего не говорится о том, с какого возраста ребенку нужен свой **загранник** (Юлия ГОМАН. Детей без загранпаспортов перестанут пускать за границу // Комсомольская правда, 2010.04.20 <https://processing.ruscorpora.ru/>);

4) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + еліптичний універб + еліптема (головне слово) + аббревіатура, наприклад, **системный администратор – сисадмин – системник – администратор – админ: Команда сбилась в дальней комнатке-буфете, все ошалело пытались как-то спастись, в панике жались к подоконнику, пытались открыть окно, но вылезти и скрыться успел только **системный администратор Саша**** (Улья Нова. Инка (2004) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – В реальной жизни, конечно, как знал до нас любой **сисадмин**, отношение варьируется от «перетерпеть и забыть, так как через неделю это будет проблемой кого-то другого» до «только бы ничего не трогать» (kitya_karlson. Записи в Живом Журнале // 2013 <https://processing.ruscorpora.ru/>) – О работе в институте, о том, что для **программиста-системника** высочайшей квалификации, как он, тут дела настоящего нет, что мать боится соседей, которые уже не раз предлагали убраться в свой Израиль, что разрешение, говорят, должно быть вот-вот и тянуть нельзя, потому что дверь может захлопнуться... (Александр Кабаков. Девушка с книгой, юноша с глобусом, звезды, колосья и флаги (1990) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – Например, **администратор** системы не будет иметь возможности редактировать базы данных, они будут только у заказчика (Мария Жебит. ВШЭ предлагает альтернативу сайту госзакупок // Известия,

2012.04.03 <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Админа* также не касается работа с бумагами и обучение пользователей – если вы берете на работу некомпетентный персонал, то это ваша ответственность и ваши проблемы, а не ближайшего специалиста по ИТ, только если вы не наняли его специально для этой цели, что должно быть отражено в договоре (Должностная инструкция системного администратора (2004) <https://processing.ruscorpora.ru/>);

5) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + еліптема (головне слово), наприклад, *автомобильная трасса – автотрасса – трасса*: Потом неожиданно быстро показалось побережье, показался какой-то городишко с красными черепичными крышами, пеннистая линия прибоя, мелькнула **автомобильная трасса** с разноцветными машинами, квадратные шпили храмов (Виктор Пронин. Банда 8 (2005) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *А если через такое место проходит автотрасса*, то здесь даже летом на гладкой дороге средь бела дня происходит столько странных аварий, что впору вызывать не гаишника, а специалиста по паранормальным явлениям, а то и священника... (Гиблое место // «Криминальная хроника», 2003.06.24 <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Сегодня это современная трасса* длиной почти 6 км с семнадцатью поворотами, хотя по европейским меркам она узковата (Сергей Зиновьев. У «Порше» не выдержало сердце // «За рулем», 2003.05.15 <https://processing.ruscorpora.ru/>);

6) словосполучення + еліптичний універб + композит аббревіатурного зразка + еліптема (головне слово), наприклад, *медицинская сестра – медичка – медсестра – сестра*: Но скажем прямо, что к своим двадцати трем годам **медицинская сестра** Анна Чинарова и сама уже вдосталь хлебнула лиха, навидалась войны (А. Е. Рекемчук. Мамонты (2006) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Сначала крепились, потом кому-то стало плохо, медичка* достала чемоданчик с лекарствами, стала искать нашатырный спирт, а потом как закричит: «*Режьте брезент!*» (Салават Вахитов. Разорванное сердце Адель // «Бельские просторы», 2013 <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Медсестра* на нервной почве никак не могла попасть в вену (Сати Спивакова. Не всё (2002) <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Старшей 32, она операционная сестра в больнице, младшие – санитарки* (Виталий БРОДЗКИЙ. Алексей Катышев: Прошел «Огонь, воду и медные трубы». И никому не нужен... // Комсомольская правда, 2003.08.19 <https://processing.ruscorpora.ru/>);

7) словосполучення + еліптичний універб + аббревіатура + компресивний універб, наприклад, *день рождения – днюха – ДР – денрик*: У меня есть такой коньяк, подарённый на **день рождения**, он стоит для каких-то случаев (Сговор – тоже преступление // «Аргументы и факты», 2003.06.04 <https://processing.ruscorpora.ru/>) – *Да я Тёму поздравила с днюхой/ а он ответил/ типа спасибо/ жду тебя в воскресенье* (Разговоры московских студенток (2007) // Из коллекции НКРЯ <https://processing.ruscorpora.ru/>) – [Света, жен, 21, 1986, студент] *Мне еще ботанить надо/ а то завтра не успею/ иду др [день рождения]*

подруги отмечают (Разговор бывших одноклассников при встрече (2007) // Из коллекции НКРЯ <https://processing.ruscorpora.ru/>) – День рождения. *Завтра у Серёги Денрик.* Молодежный сленг (<https://argo.academic.ru/1281/%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%80%D0%B8%D0%BA>).

Окремо потрібно зазначити про такий тип комплексної номінатеми, як-от «словосполучення + словосполучення юкстапозитно-аббревіатурного зразка + еліптичний універб», наприклад: *микроволновая печь – МВ-печь – микроволнушка*. Особливістю її є один із складників, а саме – словосполучення юкстапозитно-аббревіатурного зразка. Ми дотримуємося думки, що юкстапозитні одиниці постають не композитами, а, навпаки, словосполученнями. Адже вони мають всі характерні ознаки останніх. Тому номінатему цього зразка ми не відносимо до групи таких, що містять композит у своєму складі.

Висновки. Отже, доцільно вважати, що між словосполученням та його вербальним еквівалентом зреалізовано словотвірні, але не зовнішні – дериваційні, а внутрішні – міжгласові – мотивувальні відношення.

Тому й було потрібно дослідникам запропонувати єдиний термінологічний еквівалент зазначеному процесу і тим одиницям, які внаслідок цього процесу з'явилися. Одиниці, що мають семантичну тотожність у всіх різновидах, що підкріплено формальною вмотивованістю, тобто виводимістю однієї одиниці з іншої на рівні форми, і вважатимуться нами структурними різновидами номінатеми. Критерії її тотожності можна представити так: 1) номінатема як одиниця мови здатна містити безліч диференційних ознак, що не порушує уявлення про її єдність; 2) номінатема реально функціонує в мові в одній або декількох зі своїх модифікацій (дублетів), тому модифікування номінатеми – це форма її існування; 3) тотожність номінатеми передбачає дублетне модифікування, яке полягає в повній семантичній ідентичності дублетів; за дублетного модифікування ці дублети завжди збігаються як в плані лексичної, так і в плані граматичної семантики; 4) семантико-граматична цільнооформленість номінатеми, тобто сукупність текстово-мовленнєвих реалізацій конкретної номінатеми, потенційно їй властивих. Ми виокремили вісім структурних різновидів номінатем комплексного зразка, разом з якими загалом наявні чотирнадцять таких різновидів.

Композити різних видів як одиниці, у яких мовленнєво втілено номінатеми з доміантою-словосполученням комплексного зразка, складають істотну кількість структурних різновидів цих інваріантів, а саме: 1) словосполучення + композит + еліптичний універб; 2) словосполучення + композит + еліптема (головне слово); 3) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + аббревіатура + еліптичний універб; 4) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + еліптичний універб + еліптема (головне слово) + аббревіатура; 5) словосполучення + композит аббревіатурного зразка + еліптема (головне слово); 6) словосполучення + еліптичний універб + композит аббревіатурного

зразка + еліптема (головне слово); 7) словосполучення + еліптичний універб + аббревіатура + компресивний універб.

Модифікаціями досліджуваних номінатем, окрім композитів, юкстапозитів, універбів та словосполучень, постають також еліптеми, аббревіатури. Кожна з цих модифікацій теж вимагає аналізу, що й постане матеріалом наших подальших розвідок.

Список використаної літератури

1. Дьячок Н. В. Принципы определения номинатемы комплексного типа. *Мова*. 2017. № 28. С. 93–98. **2. Дьячок Н. В., Ивко А. С.** Материалы к словарю универбов современного русского языка. Издание дополненное. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2020. 491 с. **3. Теркулов В. И.** Композиты русского языка в ономаσιологическом аспекте : дисс. ... доктора филол. наук : 10.02.02. Горловка, 2008. **4. Самойленко О. В.** Квазікомпози́ти у словотвірній системі російської мови: типологія, формальна структура, ономасіологі́йні розряди : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності : 10. 02. 02 – російська мова. Краматорськ : Видавництво «Друкарський дім», 2018. 22 с.

References

1. Diachok, N. V. (2017). Printsipy opredeleniya nominatemy kompleksnogo tipa [Principles for determining the complex type of nominatheme]. *Mova – Language*, 28, 93-98 [in Russian]. **2. Diachok, N. V., & Ivko, O. S.** (2020). Materialy k slovaryu univerbov sovremennogo russkogo yazyka [Materials for the dictionary of universities of the modern Russian language]. Slovyansk [in Russian]. **3. Terkulov, V. I.** (2008). Kompozity russkogo yazyka v onomasiologicheskom aspekte [Composites of the Russian language in the onomasiological aspect]. *Doctor's thesis*. Gorlovka [in Russian]. **4. Samoilenko, O. V.** (2018). Kvazikompozyty u slovotvirnii systemi rosiiskoi movy: typolohiia, formalna struktura, onomasiolohiini rozriady [Quasi-composites in the word-forming system of the Russian language: typology, formal structure, onomasiological categories]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kramatorsk: Vydavnytstvo «Drukarskyi dim» [in Ukrainian].

Дьячок Н. В., Бондарєва О. О. Словосполучення та композит як компоненти номінатем комплексного зразка в російській мові

Номінативну одиницю тієї чи тієї мови доцільно розглядати як певний інваріант, здатний містити характеристики слова та його форм або характеристики словосполучення та його форм відповідно. Метою статті постає аналіз особливостей композитів як однієї з мовленевих реалізацій номінатем комплексного зразка. Мета зумовила такі завдання: 1) прослідкувати мотиваційні відношення, що встановлюються між словосполученням та його еквівалентом; 2) описати критерії тотожності номінатемами зі своїми модифікаціями – словосполученнями та композитами. Методи. У дослідженні використано низку методів, які

відповідають його тематиці: метод суцільної вибірки для накопичення фактичного матеріалу; методика дистрибутивного аналізу для диференціювання понять; описовий метод для опису та узагальнення статусу досліджуваних одиниць. Висновки. Основною досліджуваною мовною одиницею постає номінатема, що здатна містити характеристики словосполучення та його форм відповідно. Виокремлено вісім структурних різновидів номінатем комплексного зразка, разом з якими загалом наявні чотирнадцять таких різновидів. Композити різних видів як одиниці, у яких мовленнєво втілено номінатемами з домінують-словосполученням комплексного зразка, складають істотну кількість структурних різновидів цих інваріантів, а саме: 1) словосполучення + композит + еліптичний універб; 2) словосполучення + композит + еліптема (головне слово); 3) словосполучення + композит абрєвіатурного зразка + абрєвіатура + еліптичний універб; 4) словосполучення + композит абрєвіатурного зразка + еліптичний універб + еліптема (головне слово) + абрєвіатура; 5) словосполучення + композит абрєвіатурного зразка + еліптема (головне слово); 6) словосполучення + еліптичний універб + композит абрєвіатурного зразка + еліптема (головне слово); 7) словосполучення + еліптичний універб + абрєвіатура + компресивний універб.

Ключові слова: номінатема комплексного зразка, композит, словосполучення, тотожність.

Дьячок Н. В., Бондарева О. О. Словосочетание и композит как компоненты номинатем комплексного типа в русском языке

Номинативную единицу того или иного языка целесообразно рассматривать как инвариант, сосредоточивающий в себе характеристики слова и его форм либо характеристики словосочетания и его форм соответственно. Целью статьи является анализ композитов как одной из реализаций номинатем комплексного типа. Цель обусловила такие задачи: 1) проследить мотивационные отношения, устанавливаемые между словосочетанием и его эквивалентом; 2) описать критерии тождества номинатемы со своими модификациями – словосочетаниями и композитами. Методы. В исследовании использовались методы, соответствующие его тематике: метод сплошной выборки для накопления фактического материала; методика дистрибутивного анализа для дифференциации понятий; описательный метод для описания и обобщения исследуемых единиц. Выводы. Основной исследуемой языковой единицей является номинатема, способная совмещать характеристики словосочетания и его форм. Выделено восемь структурных разновидностей номинатем комплексного типа, вместе с которыми вообще насчитываем четырнадцать таких разновидностей. Композиты разных видов как единицы, в которых воплощаются номинатемы с доминантой-словосочетанием комплексного типа, составляют существенное количество структурных разновидностей этих инвариантов, а именно: 1) словосочетание + композит + эллиптический універб; 2) словосочетание + композит + эллиптема (главное слово);

3) словосочетание + композит аббревиатурного типа + аббревиатура + эллиптический универб; 4) словосочетание + композит аббревиатурного типа + эллиптический универб + еллиптема (главное слово) + аббревиатура; 5) словосочетание + композит аббревиатурного типа + еллиптема (главное слово); 6) словосочетание + эллиптический универб + композит аббревиатурного типа + еллиптема (главное слово); 7) словосочетание + эллиптический универб + аббревиатура + компрессионный универб.

Ключевые слова: номинатема комплексного типа, композит, словосочетание, тождество.

Diachok N. V., Bondareva O. O. A word combination and a composite as the components of complex-type nominathemes in the Russian language

A nominative unit of any language should be considered as a certain invariant capable of containing characteristics of a word and its forms or characteristics of a word combination and its forms respectively. The purpose of the paper is to analyze features of composites as one of speech implementations of the complex-type nominathemes. The purpose has stipulated following tasks: 1) to consider motivational relations established between a word combination and its equivalent; 2) to describe criteria of identity of a nominatheme with its modifications – word combinations and composites. Methods. The research has involved a series of methods according to its topic: a method of continuous sampling to accumulate factual material; a method of distributive analysis to differentiate the concepts; a descriptive method to describe and generalize the status of the units under consideration. Conclusions. A nominatheme, being capable of containing characteristics of both word combination and its forms, is the basic linguistic unit under consideration. Eight structural varieties of complex-type nominathemes have been singled out; they are a part of 14 varieties of such kind. Composites of different types, as the units where nominathemes with a complex-type dominant-word combination are implemented linguistically, make up a considerable number of structural varieties of those invariants, i.e.: 1) word combination + composite + elliptic univerb; 2) word combination + composite + ellipthema (main word); 3) word combination + abbreviation-type composite + abbreviation + elliptic univerb; 4) word combination + abbreviation-type composite + elliptic univerb + ellipthema (main word) + abbreviation; 5) word combination + abbreviation-type composite + ellipthema (main word); 6) word combination + elliptic univerb + abbreviation-type composite + ellipthema (main word); 7) word combination + elliptic univerb + abbreviation + compressive univerb.

Keywords: complex-type nominatheme, composite, word combination, identity.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2021 р.

Стаття прийнята до друку 12.10.2021 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Пристайко Т. С.